

Моя перша зустріч з Артімесом Вордом

Марк Твен

МОЯ ПЕРША ЗУСТРІЧ З АРТІМЕСОМ ВОРДОМ²⁰

Я ніколи досі не зустрічав його. Він приніс рекомендаційні листи від наших спільних знайомих і запросив мене поспідати з ним. У нас, на срібляних копальнях, вважалося майже за блюзнірство снідати без коктейля з віскі. Артімес, що мав природжений хист завжди пристосовуватися до звичок того краю, де йому доводилось бувати, замовив три порції тієї гидоти; з нами був ще Гінгстон. Я заявив, що волів би не пити віскі. Пояснив, що воно зразу заб'є мені памороки і через десять хвилин я вже буду ні на що не здатний. А я не хотів поводитися перед чужими людьми як сновиди. Однак Артімес лагідно наполягав на своєму, і я, хоч як упирався, а таки винив ту підступну мішанину, весь час відчуваючи, що дарма послухався і що потім буду жаліти. За хвилину чи дві мені почало здаватися, що в голові в мене туманіє. Я з великою тривогою чекав, коли почнеться розмова, в душі все-таки сподіваючись, що думки в мене ясні і мої підозри безпідставні.

Артімес кинув одне-двоє незначних слів, тоді прибрав неймовірно поважного вигляду і здивував мене такою промовою.

– Поки не забудь, – сказав він, – хочу вас дещо спитати. Ви живете тут, у Неваді, в цьому краї срібла, два чи три роки, і, звичайно, праця в щоденній пресі змушує вас спускатися в копальні, пильно й прискіпливо їх вивчати, отже, ви знаєте про них усе. Ну от, я хочу... гм... хочу з'ясувати, як утворюються поклади руди. Скажімо, я собі розумію це так. Жила, що має в собі срібло, затиснута між двома верствами граніту, тягнеться попід землею і витикається з неї, немов камінь, що відділяє бруківку від пішоходу. Візьмемо, наприклад, жилу на сорок футів завтовшки або на вісімдесят, байдуже, можна й на сто... Ви її вирубуєте, робите або прямовисну шахту або похилу, як ви кажете, квершлаг, і спускаєтесь, може, на п'ятсот футів, а може, тільки на двісті, в кожному разі спускаєтесь углиб, і весь час жила звужується, бо верстви граніту наближаються, себто присуваються ближче одна до одної, можна сказати, що вони колись зіткнуться; правда, це не завжди буває, особливо в тих випадках, коли руда залягає так, що граніт розступається ширше, ніж йому належить, чого геологія не здатна врахувати, хоч ця наука силкується довести таку можливість; якщо ж усі умови однакові, зіткнення неодмінно станеться, а коли не станеться чи не може статися, то, певна річ, його не буде і жила залишиться. Ви згодні зі мною?

"Я знав, що так воно й вийде, – подумав я. – Коктейль з віскі зробив своє. Я нічогосінько не тямлю, наче мені хто розум заорав".

А вголос мовив:

– Я... я... себто, коли ваша ласка, то... повторіть своє запитання. Мені не слід було...

- О, прошу! Бачите, це справа для мене нова, того, мабуть, я й не зумів висловитись досить ясно, але...

- Ні, ні, ви говорили ясно й просто, але той коктейль забив мені памороки. Та я хочу... ні, я зрозумів, у чім річ. Проте я б ще краще засвоїв усе, коли б ви повторили запитання ще раз... Цього разу я буду слухати уважніше.

- Добре,- сказав Ворд,- мені йдеться ось про що. (Він страшенно споважнів, почав відзначати кожен важливий пункт своєї промови на пальцях, загинаючи їх один по одному). Та жила, чи поклад, чи формація, чи як хоче її назвіть, залягає між двома верствами граніту так, як шинка в сендвічі. Гаразд. Тепер ви копаєте до неї колодязь, скажімо, на тисячу футів, а може, й на тисячу двісті (це, врешті, не має значення), а як підійдете до самої неї, то починаєте пробивати штреки, деякі впоперек жили, а деякі впродовж неї, де залягає сірчаста руда,- її ж називають сірчастою, правда? Хоч вона там може й не залягати, враховуючи те, що, наскільки я розумію, все залежить від рудокопа, на думку якого вона залягає не так, як дехто припускає, що важко напевне довести, бо її годі прослідкувати, оскільки вона - невід'ємна частина самої жили, тому за різних обставин найдосвідченіші з нас не можуть виявити, чи вона є, або можуть недоглядіти, що її нема, або взагалі не звернути на неї уваги, і їм навіть на думку таке не спаде, хай вона хоч і сама лізе на очі. Правду я кажу?

- Мені дуже соромно, містере Ворде,- сумно мовив я.- Я знаю, що мав би зрозуміти все до слова, але проклятий коктейль з віскі забив мені памороки, і тепер я не можу втямити найпростішої речі. Я ж казав вам, що так буде.

- Прошу вас, не картайте себе; безперечно, в цьому винен я сам, хоч мені здавалося, що моя думка мала б бути досить ясна для...

- Що там казати! Звичайно, вона ясна, як сонце, для кожного, тільки не для такого несусвітнього дурня. Але це все через проклятий коктейль!

- Та годі вам! Я спробую ще раз і...

- Не треба, ради бога, дарма й пробувати. Кажу ж вам: у голові в мене такий туман, що я не годен зрозуміти найпростішого питання.

- Не бійтеся. Цього разу я викладу його так просто, що ви хоч-не-хоч усе збагнете. Почнемо з самого початку.

Він перехилився до мене через стіл, у кожній рисочці його обличчя світилася глибока зосередженість, а пальці наготувалися відрахувати кожен пункт запитання. Я ж, витягнувши шию, напружив усю свою увагу і вирішив або все збагнути, або загинути.

- Отже, ця жила, чи поклад, одне слово, те, що має в собі метал, з допомогою якого воно творить середину між усіма іншими силами, як ближніми, так і віддаленими, діючи на користь цим першим і на шкоду останнім, або на користь останнім і на шкоду першим, або, навпаки, згладжуючи відносну різницю елементів, що існує в радіусі поширення, і досягаючи кульмінаційного пункту кількох ступенів подібності, яку...

Я перебив його:

- Ох, тепер я остаточно переконався, що в мене на плечах не голова, а довбня.

Дарма ви стараєтесь, я не годен нічого втямити. Що простіше ви говорите, то менше я розумію.

Я почув за собою якийсь підозрілий шурхіт, швидко обернувся і встиг помітити, як Гінгстон за газетою корчиться зі стримуваного сміху. Я перевів погляд на Ворда: той скинув з себе свою жахливу врочистість і також засміявся. Аж тоді я збагнув, що зі мною пожартували. Мене морочили гладенькими, глибокодумними фразами, що не мали ніякісінького глузду. Артімес Ворд виявився чудовим хлопцем, дуже товариським. Казали, начебто він був неговіркий. Але, згадуючи свій власний досвід, я не можу з цим погодитись.

1870